

МІЖМУНІЦИПАЛЬНА СПІВПРАЦЯ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Логвінов Павло Вадимович

*кандидат економічних наук,
докторант кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Буряченко Андрій Євгенович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Міжмуніципальна співпраця (ММС) дедалі більше розглядається як інструмент підвищення спроможності територіальних органів місцевого самоврядування у фінансуванні розвитку, управлінні спільною інфраструктурою та інтеграції в європейський простір публічної політики. В умовах європейської інтеграції України особливого значення набуває порівняння національної моделі ММС із практиками муніципалітетів країн-членів ЄС, де міжмуніципальні й транскордонні форми співпраці мають усталені правові та фінансові механізми.

Проведений порівняльний аналіз інституційних, парадипломатичних і фінансових аспектів міжмуніципальної співпраці в Україні та таких країнах ЄС, як Німеччина, Франція і Польща, з фокусом на можливостях використання європейських фінансових інструментів для посилення стійкості територіальних громад є основою дослідження.

Порівняльні моделі муніципального управління

Німецька модель місцевого самоврядування ґрунтується на принципі гарантованої конституційної автономії громад, закріпленому в Основному Законі, що надає органам місцевого самоврядування статус публічно-правових корпорацій із широким обсягом власних і делегованих повноважень.

Французька система вирізняється трирівневою структурою (комуни, департаменти, регіони) та багатодесятилітнім, поетапним процесом децентралізації, започаткованим реформами 1980 х років. Значна фрагментованість комунального рівня (десятки тисяч комун, переважно малих за чисельністю населення) зумовила розвиток розгалужених міжкомунальних об'єднань для спільного надання послуг і реалізації інфраструктурних проєктів, що створює сприятливий інституційний ґрунт для ММС.

Польська система представлена базовою одиницею є гміна, над якою розташовані повіти та воєводства, причому гміни мають чітко окреслені власні та делеговані повноваження, близькі за логікою до українських територіальних громад. Польські муніципалітети активно використовують інструменти ММС у формах союзів гмін, міжгмінних об'єднань та участі в транскордонних євро регіонах, що тісно пов'язано з реалізацією програм співпраці за лінією ЄС.

Українська модель, що сформувалася внаслідок реформи децентралізації та створення територіальних громад, ще перебуває у фазі інституційної консолідації, але вже забезпечила якісно новий масштаб територіальних громад і розширення їхньої дохідної бази. При цьому механізми міжмуніципальної співпраці лише поступово наближаються до європейських стандартів.

Фінансові аспекти міжмуніципальної співпраці

Фінансова автономія та структура доходів місцевих бюджетів визначають реальні можливості ММС у кожній країні. Для *німецьких* муніципалітетів характерне поєднання частки в загальнодержавних податках на доходи, місцевих податків на майно й підприємницьку діяльність, а також суттєвих трансфертів від земель і федерації, що забезпечує високу базу власних ресурсів для співфінансування спільних проєктів.

Французькі комуни традиційно мають ширші, ніж українські громади, повноваження у сфері встановлення місцевих податків, а система міжкомунальних об'єднань і спільних фондів розвитку дозволяє акумулювати ресурси для проєктів у сфері інфраструктури, житлово комунального господарства та місцевого економічного розвитку. *Польські* гміни поєднують дохідну базу, подібну до українських громад, із ширшим і тривалішим досвідом використання місцевих запозичень та участі у структурних фондах ЄС, що зміцнює їхню спроможність до ММС.

В *Україні* зберігається значна залежність більшості громад від міжбюджетних трансфертів, а середні видатки загального фонду істотно перевищують середні доходи, що обмежує фіскальний простір для ініціювання й співфінансування спільних проєктів. Незважаючи на формальну можливість здійснювати місцеві запозичення, цей інструмент залишається маловикористаним: лише незначна частка громад виходить на ринок боргових ресурсів, що контрастує з практиками муніципального боргового фінансування в державах ЄС.

Парадипломатія муніципалітетів

Парадипломатія розглядається як сукупність зовнішніх дій органів місцевого самоврядування й регіональної влади, спрямованих на встановлення міжнародних контактів, укладення партнерств, залучення ресурсів та просування інтересів території поза рамками класичної

міждержавної дипломатії. У країнах ЄС парадипломатія інституційно вбудована у систему багаторівневого врядування, спираючись на Європейську хартію місцевого самоврядування та широку автономію муніципалітетів у сфері міжнародної співпраці.

Німеччина є показовим прикладом розвиненої муніципальної парадипломатії: станом на 2025 рік сформовано понад 250 німецько-українських муніципальних партнерств, що об'єднують громади різного масштабу й функціонального профілю. Значну увагу приділено тристороннім форматам співпраці за участю муніципалітетів Німеччини, України та інших європейських країн, насамперед Польщі й Нідерландів, що дозволяє поєднувати досвід кількох юрисдикцій та ефективніше інтегрувати українські громади в європейський простір.

Французькі та польські муніципалітети активно використовують інструменти культурної, освітньої та проектної парадипломатії, спираючись на мережі міст побратимів, єврорегіонів та участь у програмах транскордонного співробітництва ЄС. Для українських громад парадипломатія стала особливо актуальною після 2014 року і набрала нового імпульсу в умовах повномасштабної агресії, коли міжнародні партнерства стали каналом гуманітарної, інфраструктурної та інституційної підтримки.

Разом із тим парадипломатична активність українських громад досі значною мірою залежить від ініціативності окремих лідерів та проектів технічної допомоги, а не від системно закріплених інституцій на рівні місцевих фінансових і зовнішньополітичних стратегій. Це зумовлює потребу в подальшій інституціалізації міжнародної діяльності громад, включно зі створенням профільних підрозділів, закріпленням процедур відбору й супроводу проектів та інтеграцією парадипломатії у стратегії розвитку.

Висновки

Порівняльний аналіз засвідчує, що українська модель ММС за відносно короткий період продемонструвала динамічний розвиток, однак у фінансовому й інституційному вимірах суттєво поступається моделям Німеччини, Франції та Польщі, де міжмуніципальні форми співпраці спираються на столітній досвід і високий рівень фіскальної автономії муніципалітетів.

Для посилення фінансових можливостей ММС доцільно поєднувати три стратегічні напрями: розширення використання місцевих боргових інструментів та державно-приватного партнерства, підвищення якості стратегічного й фінансового планування на рівні громад та проактивну інтеграцію в європейські програми співфінансування. Інституціалізація парадипломатії як складника стратегій розвитку територіальних громад та системна підтримка з боку центральної влади й міжнародних партнерів мають стати важливими передумовами того, щоб міжмуніципальна

співпраця перетворилася з переважно проєктного явища на стійкий механізм європейської інтеграції українських територій.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи. Страсбург, 1985. URL: <https://rm.coe.int>.

2. Фінансова спроможність територіальних громад у 2024 році у розрізі областей та типів громад : аналітична записка / Програма U-LEAD with Europe, Мінрегіон, портал «Децентралізація». Київ, 2025. URL: <https://decentralization.ua>.

3. 250 німецько українських комунальних партнерств : програма «Міста в єдиному світі» (SKEW) / Engagement Global gGmbH. Бонн, 2024. URL: <https://skew.engagement-global.de>.

4. Logvinov P., Buriachenko A., Gaponiuk M., Petrukha S., Siusko M. EU Cohesion Policy and Cross-border Cooperation : Strategies for Sustainable Development of the Carpathian Region. *International Journal of Organizational Leadership*. 2025. No. 14. P. 170–189. DOI: <https://doi.org/10.33844/ijol.2025.60471>